

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра хореографії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації,

проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2015р.

Композиція та постановка народно-сценічного танцю

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
(на базі ОКР «Молодший спеціаліст»)
напряму 6.020202 «Хореографія»

Робоча програма навчальної дисципліни «Композиція та постановка народно-сценічного танцю» для студентів напряму підготовки 6.020202 «Хореографія» ”12” жовтня 2015р. - 12 с.

Розробник: Дужич-Ніколайчук Віктор Іванович, заслужений артист України, доцент

Рецензент: Козачук Олег Дмитрович, заслужений працівник культури України, художній керівник та головний балетмейстер ансамблю народного танцю "Волинянка

**Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри хореографії
протокол № 3 від 13 жовтня 2015р.**

Завідувач кафедри: Дужич-Ніколайчук В.І.

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією інституту мистецтв
протокол № ___ від _____ 20__ р.**

Голова науково-методичної
комісії інституту мистецтв

Шиманський П.Й.

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол №_від____.____. 20__ р.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів <u>13</u>	0202 «Мистецтво»	вибіркова
Модулів <u>8</u>	6.020202 «Хореографія»	Рік підготовки 1 і 2 рік навчання
Змістових модулів <u>4</u>		Семестр 1-4 семестр
ІНДЗ: нема		Лекції 16 год.
Загальна кількість годин <u>390</u>		Практичні 102 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних 2 год. консультації 0,5 год. самостійної роботи 3,5 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»	Індивідуальні 28 год.
		Самостійна робота 220 год.
		Консультації 24 год.
		Форма контролю: залік 1,2,3 семестр екзамен 4 семестр

Мета та завдання навчальної дисципліни

Фахова підготовка спеціаліста-хореографа є складним процесом, що вимагає не лише досконалого оволодіння основами танцювального мистецтва та формування виконавських навичок, але й інтелектуального і загальнокультурного розвитку особистості, здатної вільно і самостійно мислити та діяти. Синтетичний характер діяльності спеціаліста хореографічного профілю ставить вимоги цілісності, єдності, професійної спрямованості культурологічних та освітянських компонентів його підготовки. У зв'язку з цим у науковій організації навчального процесу особливого значення набуває комплекс дисциплін, що впливають на формування особистості в професійно-мистецькому, культурологічному, соціально-педагогічному аспектах.

Мета курсу передбачає:

- отримання знань в галузі новітніх тенденцій гармонічної мови та балетмейстерської техніки хореографічного мистецтва;
- визначення специфічних методів композиційної побудови хореографічного твору;
- збагачення досвіду сприйняття та аналізу хореографічного мистецтва сучасності.

Завдання курсу - накопичення та засвоєння ґрунтовних теоретичних знань з композиційної побудови танцювального номеру, жанрової стилістики танців, особливостей проведення особливостей та методології постановочної та репетиційної роботи в хореографії, а також набуття практичних навичок у сфері вмілого грамотного застосування набутих знань.

Після опанування даного курсу студенти повинні

знати:

- специфіку відображення дійсності засобами хореографічного мистецтва,
- концепцію хореографічного твору як відображення індивідуальності хореографа,
- історичну спадкоємність в традиції, їх творче переосмислення і відображення при виробленні концепції твору,
- специфіку творчого процесу в хореографії,
- особливості втілення законів драматургії в різних за видами і формами хореографічних творах,
- структуру сценографії як образної системи. Компоненти сценографії,
- методику постановочної роботи хореографічного твору;

вміти:

- сформулювати основну проблему, втілену в хореографічному творі,
- виробляти композиційну концепцію та її основні складові,
- збирати, досліджувати та аналізувати джерела творчого задуму,
- визначати та обґрунтовувати тему, ідею хореографічного твору, його жанр, вид, форму, кількісний склад учасників та ін.,
- визначати музичний та лексичний матеріал, їх відповідність творчому задуму.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Танцювальні композиції побутових танців в народно-сценічній хореографії.

Тема 1. Лексичні, стилістичні, композиційні характеристики окремих груп українського побутового танцю.

Неоднорідність та відмінність лексики композиції у всіх групах. Своєрідність музичного супроводу. Сталі жанри та форми. Характеристика груп з урахуванням зміни лексики, композиції, музики, поетичного слова, рядження, виконання тощо.

Тема 2. Груповий поділ побутових танців України.

Перша група: метелиці, гопаки, козачки

Метелиця – найдавніший побутовий танець на основі хороводу. Парно-груповий темп від помірнього на початку, при виконанні пісні, до швидкого. Лексика – динамічна, але проста за виконанням, виконавці імітують поведінку людини на холоді, гру в сніжки (музичний розмір 2/4).

Композиція як швидка зміна найрізноманітніших кругових малюнків-фігур.

Щедрівки, їх безпосередній зв'язок з метелицею. Використання текстів, рядження, ігор та забав. Лексика, її залежність від дії - проста, лаконічна, композиція - різновиди “Кривого танцю”, “Танчику”, “Тинка”. Прості малюнки, дійство – танець на майдані, подвір'ї.

Гопак, як візитна картка української народної хореографії. Походження назви від пісень-триндичок, що починались словами “Ой гоп... гоп, гоп, гопака”.

Чоловічий, парно-гуртовий. Різноманітність лексики. Музичний розмір 2/4. Темпи - від повільних (жіночих, стрибкових чоловічих партій) до найшвидших. Характер музики героїчний, ліричний, ніжно-радісний. Композиція як комплекс хореографічних побудов.

Тропак – близький за стилем, характером до гопака. Походження від давньоруського “тропати” - тупати ногами. Танець сольний, жіночий, можлива дуетна форма. Лексика - віртуозні жіночі рухи відповідно до тексту пісень: “Закружусь я набоки” (крутки), “Туп, туп ніженьками” (притупи), “брязь підківками” (голубці).

Козачок – етимологія назви “козачок” - хлопчик на побігеньках – як найвірогідніша. Танець парно-гуртовий, жіночий, сольний. Лексика - ажурна, цнотлива, легка для виконання. Композиція – ворітця, кола, півкола з солістками, парами солістів.

Друга група: коломийки, гуцулки.

Коломийки як трансформація синкретичного жанру-хороводу. Коломийка - пісня, коломийка – танець, коломийка - інструментальна п'еса. Назва від давньослов'янського “колесо”, про що свідчать словацьке, хорватське, македонське коло. Танець гуртовий, парно-масовий, дуетна форма. Лексика –

чосанки, тропітки, вибиванці, дрібушечки, парні обертання, переступчики та ін. Композиція - колові, діагональні, фронтальні побудови. Коломийка “до танцю” - музичний розмір 2/4, 4/4 і квадратно-метрична форма 8 + 6 тактів.

Гуцулки як варіант коломийки, але з ліричним, повільним зачином у розмірі 6/8, 3/6.

Третя група: польки та кадрили.

Полька – від чеського “пулька” , або половинка, півкроку, танець, асимільований в Україні, що набувши національного характеру, став українським народним. Новизна лексики, композиції, музики залежно від району побутування. Танець парно-гуртовий, музичний розмір 2/4. Специфічні образно-тематичні ознаки музики – “Військова”, “Псалма”, “Плескана полька”. Місцеві побутування – “Галичанка” “Санжарівська”, “Хортичанка”.

Кадриль - назва від французької кадрили. Кадриль від латинського - чотирикутник. Композиційна основа – чотири пари, що стоять одна проти одної. Лексика-нескладна, акцент на частій зміні фігур, завжди досить різноманітних в побудовах переходів, малюнків. П'ять фігур, локальний колорит в музиці, що прикрашають подільську “Дев'ятку” та “Варварку”, полтавські “Василечки”, поліську “Охромієвську” та “Волинянку”. Розмір - найрізноманітніший залежно від танцювальних пісень, за якими й будуються фігури.

Тема 3. Взаємодія національного та інтернаціонального начал як подальший шлях розвитку хореографії на Україні.

Взаємодія національного та інтернаціонального начал як подальший шлях розвитку хореографії на Україні. Інтенсивне розширення міжнародних зв'язків як цілком закономірний, природний шлях до взаємовпливу різних хореографічних культур. Розквіт та розвиток шляхом зближення як сучасна тенденція культурного співробітництва між народами: розквіт прогресивних особливостей національних хореографічних культур, що можуть стати надбанням інших народів; збагачення національної хореографії з використанням надбання інших народів. Багатонаціональність хореографічного мистецтва України.

Російський танець в Україні та український в Росії

Найбільші етнічні масиви російського населення, в яких побутують російські танці – територія колишньої Слобідської України, окремі поселення в сучасній Дніпропетровській, Миколаївській областях, Автономній Республіці Крим та ін. Російські танці: "Бариня", "Комаринська", "Топотуха", "Павушка" та ін.

Український танець та його значний, часом домінуючий вплив на російську хореографію: Дон, Кубань, південно-західні області Росії (обряд, пісня, танець тощо).

Танці: веснянки, купальські, гопаки, козачки.

Білоруський танець в Україні та український у Білорусії

Райони постійного проживання білорусів, серед яких зберігаються білоруські танці: північне Полісся, Слобазанщина, деякі райони Дніпропетровщини. Танці: "Лявоніха", "Чабарок", "Дудочка", "Рагуля", "Мікіта", "Молотарочка" та ін.

Українські танці, обрядовість та їх вплив на білоруську хореографію: Білоруське Полісся, Брестщина: кадрили, "Крутях", "Льонок", "Хміль" та ін.

Польський танець в Україні та український у Польщі

Міграційні процеси, що впливали на етнічний склад України: міграція поляків – селян у XVI – XVII ст. в українське Поділля та заселення шляхетською Польшею Правобережжя України (Хмельницька, Житомирська, Львівська, Київська області).

Побутування в цих районах польських танців - "Краков'як", "Мазур", "Оберек", полька – краков'як.

Побутування у східних районах Польщі гуцульських пастушкових танців, гагілки, а також "Гопака", "Козачка", принесених депортованими українськими повоєнними переселенцями.

Словацький танець в Україні та український у Словаччині

Поселення словаків у Закарпатті. Танці: "Обкрочок", "Вербунк", "Чопаш - чардаш", "Карічка", "Ускаковане" та ін.

Поселення українців у Пряшівщині. Танці: веснянки, "Козачок", "Гопса, гопсаса" (український пряшівський гопак).

Чеський танець в Україні

Масова еміграція (середина XIX ст.) чехів на Волинь, організація чеських волостей: Рівненської, Дубненецької, Луцької, Купичеської. Поселення чехів в районах українського північного Полісся: Житомирському, Овруцькому, Новоград – Волинському повітах, на півдні Поділля (Чехівка), Таврії (Новгородка), Херсонщини (Богемка). Танці: “Полька”, “Сауседска”, “Братвічка”, “Пасачка”, “Улан” та ін.

Угорський танець в Україні та український у Угорщині

Давні зв'язки українців та угорців. На південному заході Закарпаття збереження угорської мови, функціонування шкіл, національних творчих колективів та ін.

Танці: "Чардаш", "Харамугрош", "Коломайка", “Танець з пляшками”, та ін.

Українські гуцульські танці на сході Угорщини: "Гуцулка", "Тропотянка", "Вибиванка" та ін. Спільне для обох хореографічних культур танцювальне джерело "Коломийка".

Молдавський танець в Україні та український в Молдові

Давня історія політичних, економічних, культурних зв'язків Молдови та України.

Міграція населення з Молдовії на Україну і з України до Молдови (після ліквідації Січі). Поселення на півночі Молдови українців та на Буковині, Поділлі – молдаван. Танці: "Молдовеняска", "Мерцишор", "Букурія", "Бетуца", "Тебекеряска" та ін.

Українські танці в Молдові: "Гуцулка", "Козакул", "Гопакул", "Подольничик".

Румунський танець в Україні та український в Румунії

Найбільша чисельність румунського населення у Чернівецькій (Глибокський район) та в деяких районах Закарпатської і Одеської областей.

Проживання досить чисельної групи етнічних українців на півночі Румунії.

Танці : "Бріул", "Переница", "Келушарій", "Серіта", "Марамаш" та ін.

Українські танці в Румунії: "Гуцулки", "Коломийки", "Козачки", "Чабани", "Аркан".

Танці інших етносів, які населяють Україну

Багатонаціональний склад населення України.

Окремі райони на Одещині з болгарським населенням, а також окремі гагаузькі села.

Болгарські танці: "Хопні ми, тропні ми, ударим раз", "Трепетіта", "Плясковіце", "Річенік", "Кічерик", та ін.

Гагаузькі танці: "Кадинджа", "Дюз ава".

Проживання повсюдно в Україні інших народів, виняток становить більшість кримських татар у Криму.

Єврейські танці: "Фрейлекс", "Шемен", "Сім сорок" та ін.

Циганські танці: "Терненько", "Бесарабочка", "Циганська венгерка" та ін.

Кримськотатарські танці: "Джерельце" (жіночий), "Виноградику", "Татарочка".

Грецькі танці: "Сиртакі". "Грецьке хоро" та ін.

Сербський : "Чачак", (Луганщина, Славяносербський район) ;

грузинські – "Лікурі" та "Хорумі";

вірменські – "Кочарі" та "Шалахо";

азербайджанські – "Газахи" та "Джайрані";

литовські – "Клумпакоїс" та "Гайдіс", а також латиські, естонські, узбецькі, казахські, кабардинські, осетинські та танці інших народів, в тому числі й іспанські, італійські, німецькі тощо.

Танці – асимілянти в Україні.

Чеська полька та український танець "Полька".

Польські танці "Краков'як" і "Мазурка"; та українські - "Краков'як", "Гоп-мазур".

Австрійський лендлер та український вальс.

Французька кадрили та українська кадрили – ланець, лінцей

Тема 4. Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики побутових танців.

Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики побутових танців. Робота на створення композиційної побудови хореографічного твору. Визначення тематики та жанру , робота над концепцією хореографічного твору. Робота над створенням

композиційного плану хореографічної композиції. Робота по підборі музичного матеріалу. Робота по підборі музичного матеріалу. Робота по підборі хореографічного тексту. Робота над створенням малюнків хореографічного твору. Постановка створеної хореографічної композиції народно-сценічного танцю на основі лексики побутових танців.

Змістовий модуль 2. Сценічна обробка фольклорного танцю.

Тема 1. Національний та регіонально-локальний, лексико-музичний, композиційний колорит у фольклорному танці.

Природність, безпосередність, чіткість морфологічних частин у їх поєднанні з музикою як основна риса лексико-музичного колориту. Відтворення композиційного та національно-регіонального колориту як своєрідність у різновидах малюнків і композиційних конструкціях, притаманних певній національній регіонально-локальній культурі танцю.

Спільні та істотно відмінне між фольклорним і побутовим народно-сценічним танцем. Відмінності фольклорного і побутового народно-сценічного танців.

Збереження першооснови фольклорного в побутовому народно-сценічному танці з одночасним розширенням можливостей руху, композиції, їх збагачення.

Елементи імпровізації у фольклорному танці і її планування постановником у побутовому народно-сценічному.

Відсутність тексту в побутових народно-сценічних танцях. Виключення: виклики – заохочення, триндички, співомовки, зголошення фігур (кадриль).

Тема 2. Принципи обробки фольклорного танцю.

Перший принцип - збереження першооснови в лексичі з незначним збагаченням їх морфологічних структур нюансами, штрихами, підпорядковуючи їх образно-тематичному спрямуванню танцю.

Розроблення композиційних побудов, за винятком сталих форм (“Аркан”), та розкриття дії, фіксовані балетмейстером імпровізаційні елементи, парування учасників у парно-гуртових танцях.

Музичний супровід. Тонке, без зміни характеру доопрацювання основної теми в мелодійному, ладовому, темпоритмічному планах.

Трансформація костюма для виконання танцю на сцені, але його основа (крій, колір) залишається незмінною.

Другий принцип - аранжування та створення нового варіанту на основі традиційного танцю.

Збереження без змін основних тем, сюжетних колізій та пошуки в них основного “зерна”, ядра основи майбутньої постановки (“Повзунець” П.Вірського) - морфологічне розроблення основного руху, (“Кружала” Н.Уварової) – розроблення основного композиційного мотиву кола, “Шевчики”, “Ковалі”, “Шалантух” - акцентування в них елементів акторської гри, трудових процесів.

Розширення музичного супроводу шляхом його варіювання.

Використання триндичок, скоромовок, частівок.

Відповідність сценічного костюма дії танцю.

Третій принцип - використання фольклорних першоджерел, тем, що виникли на основі народних традицій, звичаїв, обрядів, колориту, характеру, образних деталей, лексики, розробки певних композиційних лейтмотивів як основа цього принципу, тобто на цій основі вищевикладеного балетмейстер створює авторський варіант танцю.

Тема 3. Основні напрями роботи над фольклорним танцем.

Збереження, уточнення лексичної основи, її збагачення на ґрунті традиційної, збереження та збагачення композиційного зерна, розширення музичної палітри, роль акторської майстерності, розширення образно-тематичних кордонів, стилізація танцю.

Закономірності манери, стилю:

- збереження загальнонаціональної манери виконання танцю;
- локальна своєрідність;
- стильове спрямування певної хореографічної школи (П.Вірського, А. Кривохижі, К. Балог, В.Петрика, Я.Чуперчука, Г.Клокова та ін.);
- своєрідність манери виконання деяких танців (темпи, ритми, взаємин и між партнерами і т.д.);
- індивідуалізована манера виконання;
- стилізація костюма, оформлення.

Використання всіх видів, форм, жанрів фольклорного танцю в репертуарі ансамблів танцю, народних ансамблів пісні і танцю.

Неординарний, самобутній підхід до використання народного надбання балетмейстерів-новаторів, формування на його основі творчого обличчя, іміджу колективу.

Тема 4. Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики фольклорного танцю. Робота на створенням композиційної побудови хореографічного твору. Визначення тематики та жанру, робота над концепцією хореографічного твору. Робота над створенням композиційного плану хореографічної композиції. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору хореографічного тексту. Робота над створенням малюнків хореографічного твору. Постановка створеної хореографічної композиції народно-сценічного танцю на основі лексики фольклорного танцю.

Змістовий модуль 3. Основи хореографічної драматургії в сюжетному танці.

Тема 1. Сюжетний танець – якісно новий, вищий рівень хореографічного мистецтва. Основи сюжетного танцю у хороводах, побутових танцях, звичаєвості, обрядовості. Хореографічний образ.

Сюжетні танці, як вершина художнього здобутку українців. Тематична різноманітність і досконалість драматургії (лексика, композиція, музика).

Однотипні танці, що відносяться до різних видів (сюжетні та хороводні): "Шевчики", "Ковалі", "Льонок" та інші, відмінність між ними. Переважність пантоміми в танці. Розгорнута лексика, елементи акторської гри, глибокий образний підтекст та зміст як складові сюжетного танцю.

Загальні ознаки тематичного поділу в сюжетних танцях та хороводах, взаємозбагачення здобутками побутового використання в них для розкриття сюжету. Основи сюжетного танцю у хороводах, побутових танцях, звичаєвості, обрядовості. Перетворення ілюстрації дії у хороводі на образно-дійовий сюжетний танець. Використання в хореографічній розробці більшості хороводних тем та сюжетів.

Традиційний танець в обряді (звичаї, ритуали) та його хореографічна інтерпретація, театралізація у календарно-побутовому та родинно-сімейному циклі.

Хореографічний образ як носій емоції і думки, де усвідомлене чергування його зримих елементів – матеріал для створення внутрішньої структури.

Своєрідність створення хореографічного образу, зумовлена фізичним навантаженням. Точні часові, ритмічні, просторові межі при створенні дійового, образного танцю.

Злиття техніки танцю, тобто зовнішнього монологу виконавця, з його внутрішнім монологом, його почуттями як необхідні складові створення хореографічного образу.

Перевтілення, образна уява та миттєвість життя хореографічного образу. Специфіка побудови та дія узагальненого й колективного образу.

Тема 2. Зміст та форма танцю. Ідея, тема, сюжет в танці. Розвиток хореографічної дії.

Музично хореографічні форми як втілення певного ідейно-емоційного змісту хореографічними засобами, їх єдність та сукупність.

Два аспекти форми танцю: внутрішній (сюжет, драматургія, образність і т.д.) та зовнішній (лексика, поза, жест, композиція, акторська майстерність, техніка виконання, кольорова гама, вид, жанр і т.д.) що підпорядковується внутрішньому як аспекти єдиного процесу, взаємозалежність, взаємозв'язок. Характерність факторів хореографії як взаємозалежність і взаємозв'язок ідейно-тематичного змісту та формотворчої структури. Форма як внутрішня структура танцю, засіб відтворення, закріплення змісту.

Діалектична єдність форми і змісту як неминучий перехід змісту у форму і навпаки. Вирішальна роль змісту як мобільнішого, форма – інертна, консервативна, пасивна. Боротьба, в результаті якої форма оновлюється, відповідно до нового змісту.

Виникнення як результат синтезу класичного та народно-сценічного танцю - балету на льоду, як синтезу класичного та сучасних ритмічних структур – сучасного танцю та ін.

Ідея як провідна думка твору в якій балетмейстер відтворює своє ставлення до дійсності. Ідея як сконцентрованість окремих вражень, що в подальшому сприяють правильному обранню виду, жанру, лексики, музики, створенню художнього оформлення майбутнього твору. Визначальна функція музики у відтворенні основного змісту твору, від якої залежить трактування актором теми та сюжету постановки.

Приклади з творів П.Вірського "Ми пам'ятаємо" та "Запорожці", у яких балетмейстером чітко визначена авторська ідейна концепція.

Тема як основна думка, проблема, питання, про які йдеться в даному творі, тобто сформульоване узагальнене відтворення того чи іншого життєвого явища, події, ситуації: "На кукурудзяному полі" П.Вірського, "Шахтарському танці" В.Михайлова, "Лісоруби" В.Петрика як образне відтворення теми праці; "Кружала" Н.Уварової, "Подольночка" П.Вірського, "Червона калина" К.Василенка – теми кохання.

Монотематизм та політематизм у танці ("Про що верба плаче" П.Вірського).

Однозначність теми та багатозначність сюжетів.

Національна та регіональна своєрідність сюжетів.

Сюжет як безперервний ланцюг подій, поєднаних причинно-часовими зв'язками, образне відтворення яких здійснюється у поступовому динамічному русі ідеї твору.

Сюжет як розвиток стосунків між персонажами, суперечності, що призводять до конфлікту (національного, побутового, психологічного).

Конфлікт як зіткнення двох протилежних сил.

Основа побутового конфлікту – взаємини, зіткнення членів сім'ї, конкуруючих груп тощо.

Психологічний конфлікт як вираження суперечностей, світоглядів персонажів.

Залежність хореографічної дії від музичного супроводу. Ускладнення сценічної драматургії шляхом насичення сюжету. Темпо-ритмічна динаміка в сучасній народно-сценічній хореографії.

Надзавдання як головна мета, що підпорядковує всі інші завдання.

Пропоновані обставини (події в сюжеті). Наскрізна дія та контрдія.

Основна та поточні лінії у розвитку подій.

Художнє поєднання перелічених елементів з музикою, освітленням і т.ін.

Тема 3. Сюжет – основа танців малих форм. Хореографічна мініатюра.

Сюжет як рушійна сила танців малих форм. Різноманітність тем сюжетів: героїка, побутова, дитяча і т.д.

Сольний народний пляс. Історичні аспекти розвитку жанру. Танець у скоморошинах. Танець у вертепній драмі. Сольний танець в “Енеїді” І.Котляревського. Танець в музично-драматичних п’єсах українських корифеїв. Наявність образу, рух, міміка, жест, акторська гра у його створенні.

Музична характеристика образів, характерів. Вдалих добір чи написання спеціально музики як запорука успіху виконавців. Різноманітність видів, форм, жанрів. Використання найрізноманітніших і нерідко оригінальних формотворчих, жанрових поєднань.

Своєрідність хореографічної мініатюри як окремої форми. Використання у ній танцювальної пантоміми та пантомімічного танцю.

Характерні ознаки хореографічної мініатюри: конкурсна форма номера, її короткочасність, висока техніка і віртуозність виконання.

Ідейність, лаконічність, оригінальність задуму і його майстерне втілення на сцені.

Тема 4. Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії, сюжетний танець. Робота на створенням композиційної побудови хореографічного твору. Визначення тематики та жанру , робота над концепцією хореографічного твору. Робота над створенням композиційного плану хореографічної композиції. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору хореографічного тексту. Робота над створенням малюнків хореографічного твору. Постановка створеної хореографічної композиції народно-сценічного танцю, сюжетний танець. Визначення виконавців, ретельний добір характерних образів, персонажів, типажів. Праця над акторською і технічною майстерністю виконавців.

Змістовий модуль 4. Танцювальні форми в сучасній народно-сценічній хореографії.

Тема 1. Основні композиційні закони, принципи та прийоми роботи в хореографічному мистецтві.

Закони хореографічного мистецтва.

Закон цілісності, неподільності танцю.

Співвідношення змісту та форми. Підпорядкованість теми, сюжету основній ідеї твору.

Єдність ідейно – хореографічної дії.

Співвідношення музичних та хореографічних форм.

Закон підпорядкування та єдності всіх виразово – зображальних засобів основному композиційному центру

Основна сценічна дія, її підпорядкування основному композиційному центру, що міститься на другому плані кону.

Визначення основного композиційного центру з уявним зоровим сприйняттям дії, композиційних побудов з врахуванням їх тримірності (довжина, ширина, висота). Оптичний закон сприйняття глядачем танцю як основа для балетмейстера в його пошуках найоптимальніших опорних точок композиції.

Закон пропорційності в танці

Дотримання часу, відведеного балетмейстером для всіх запланованих складових драматургії танцю, а також побудови композиції.

Закон співвідношення хореографічного тексту та підтексту

Образно-тематичні структури у поєднанні рис внутрішньої образності та зовнішньої зображальності як основа хореографічного тексту.

Співіснування хореографічного тексту та підтексту.

Перший аспект – гармонійне поєднання тексту та підтексту, підпорядкування внутрішньої та зовнішньої форми, тобто єдність композиції та архітекtonіки твору.

Другий аспект – невідповідність тексту і підтексту: зловживання технікою танцю. Нелогічність використання тих чи інших рухів, малюнків і т.ін.

Третій аспект – свідомо створена і художньо виправдана невідповідність тексту прихованому підтексту ("Ой під вишнею" П.Вірського, "Сваха" К.Василенка, "Трое кумів і три куми" Б.Білоцерківського і т.ін.).

Принципи побудови хореографічного твору.

Принцип контрастності

Загальноживані в природі поняття: темпи (швидкі, повільні), побудови (великі, малі), лексика танцю (здрібнена, збільшена), кольорові контрасти у малюнку за рахунок костюмів і т.ін.

Принцип використання лейтмотиву руху, малюнка, єдиного композиційного прийому

Класичні зразки використання лексики: "Повзунець", "На кукурудзяному полі" П.Вірського, "Голубка" Я.Чуперчука, малюнка: "Кружала" Н.Уварової, "Берізка" Н.Надеждіної.

Використання однозначних малюнків для побудови композиційних блоків, комбінацій ("Партизани" І.Мойсєєва).

Принцип симфонізму

Розвиток хореографічного матеріалу, що веде до нового якісного перетворення першообразу, початкового композиційного задуму.

Один із визнаних у практиці прийомів - дія передається першій, другій групам і завершується масовою композицією.

Принцип поліфонії у поєднанні з політематизмом

Сутність хореографічної поліфонії, політематизму в розробленні ряду самостійних лексичних партій, композиційних побудов, у їх органічному поєднанні, підпорядкуванні основній образно-тематичній лінії.

Класичні зразки: "Ми з України" П.Вірського, народні танці "Голуб - голубочок" (партії "Голуба", "Дошика", "Вітерця"), "Лісоруби" – одночасний, але неоднорідний танець як імітація робочого процесу.

Прийоми постановочної роботи

Прийоми komponування маси танцюристів з солістами.

Унісон як повторення масою рухів, поз та ракурсів, що виконувались перед тим солістом чи солістами ("Запорожці" П.Вірського – козацька муштра).

Синхронний унісон – централізована масова композиція на чолі з солістом, які виконують ті чи інші рухи синхронно.

Протиставлення солістів масі танцюристів – контрприєм синхронному унісону.

Симетричні побудови груп із солістами ("Український весільний танець" К.Василенка).

Асиметричні побудови з різною чисельністю учасників.

Двопланові, трипланові побудови груп: "На Січі Запорізькій" В.Михайлова, "Дарничанський гопак" К.Василенка.

Прийоми з використанням персоніфікації, символіки, алегорії, гіперболи, літоти, іронії.

Персоніфікація (уособлення) як один з різновидів метафоричної побудови, що широко використовується в весняних, народних іграх, розвагах.

Відгуки пантеїзму в хореографічних поетичних образах (дівчина завітчана, як "кущ" на зелених святках - персоніфікований образ Весни (особливо в образі зеленого шума), Купала, ряджені в колядках, щедрівках тощо.

Символіка як інакомовне образне позначення: дівчина – горлиця, козак – орел, мати – чайка, діти – чаєнята тощо.

Символічні позначення в танцях: вінків, стрічок, рушників, хусток, обручок тощо.

Алегорія як поетична метафора в танці.

Гіпербола як поетичне перебільшення, що служить засобом типізації при відображенні явищ, предметів.

Літота як надмірне применшування. Як і гіпербола, літота в хореографії умовна, вони вживаються в переносному значенні. Використання гіперболи і літоти: "Запорожці" П.Вірського, "Сваха" К.Василенка.

Іронія як прихована посмішка, що використовується в жартівливих танцях, сценках: "Пастушкові коломийки" Я.Чуперчука, "Чумацькі радощі" П.Вірського, "Буковинські примовки" К.Василенка.

Прийоми, запозичені з практики балетного театру

Наплив – поєднання в одному творі сучасного й минулого ("Про що верба плаче" П.Вірського).

Скульптурність (назва умовна) – оживаючі картинки: "Запорожці" О.Опанасенка, "Ми пам'ятаємо" П.Вірського.

Приєм *наростання, нагнітання експресії* та як його варіант – комбінація поєднання його з принципом поступового припинення дії: "Гопак", "Плескач" П.Вірського, "Козацькому роду – нема переводу" К.Василенка.

Тема 2. Сучасна тема у народному хореографічному мистецтві.

Використання традиційної обрядовості як значного соціокультурного явища в сучасному житті українського народу.

Обґрунтування у використанні сталих обрядових форм та копіткий, аналітичний підхід до інноваційних процесів (оновлення) на новому ґрунті. Хореографічні сучасні версії звичаїв, обрядів, ритуалів.

Робота балетмейстера над хореографічною режисурою, акторською майстерністю виконавців, хореографічною лексикою, музикальним матеріалом. Побудова сучасної хореографічної композиції, картинки за матеріалами обрядовості.

Тема 3. Свята і традиції як основа для сучасної тематичної хореографічної композиції.

Розподіл та взаємовплив релігійних та світських обрядів, традицій і звичаїв, їх характерні особливості.

Свята церковні - Різдво, Великдень, Покрова, Свята Трійця тощо.

Свята світські - День незалежності, 8 березня, День вчителя, День конституції, Новий рік тощо.

Свята календарного циклу – весняні (веснянки), літні (купальські), осінні (обжинки), зимові (новорічні).

Обряди – народини, хрестини, заручини, весілля та ін.

Традиції народу, їх спадкоємність, виникнення нових традицій, відображення їх в хореографічному мистецтві.

Місце танцю в обрядах і святах.

Використання в хореографічному творі різноманітних видів мистецтв.

Сучасна інтерпретація фольклору як основний метод постановочної роботи.

Сучасний хореографічний твір як вираження думок та ідей, важливих для сучасної людини.

Сучасне відтворення будь-якого явища – казкового, фантастичного історичного, обрядового та ін. сюжетів

Добір для сучасного хореографічного твору відповідної музики.

Збагачення сучасного хореографічного твору ускладненням хореографічних засобів .

Тема 4. Створення композиції сучасного хореографічного твору, в основі якого студент самостійно визначає хореографічний матеріал широкого спектру і діапазону, побудованого на сюжетній основі. Визначення тематики та жанру , робота над концепцією хореографічного твору. Робота над створенням композиційного плану хореографічної композиції. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору хореографічного тексту. Робота над створенням малюнків хореографічного твору. Постановка створеної хореографічної композиції народно-сценічного танцю. Визначення виконавців, ретельний добір характерних образів, персонажів, типажів. Праця над акторською і технічною майстерністю виконавців.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Індив.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Танцювальні композиції побутових танців в народно-сценічній						
Тема 1. Лексичні, стилістичні, композиційні характеристики окремих груп українського побутового танцю.	18	2			2	14
Тема 2. Груповий поділ побутових танців.	17	1			2	14
Тема 3. Взаємодія національного та інтернаціонального начал, як подальший шлях розвитку хореографії на Україні.	15	1			2	12
Тема 4. Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики побутових танців.	66		32	14		20
Разом за змістовим модулем 1	116	4	32	14	6	60
Змістовий модуль 2. Сценічна обробка фольклорного танцю.						
Тема 1. Національний та регіонально-локальний, лексико-музичний, композиційний колорит у фольклорному танці.	14	2			2	10
Тема 2. Принципи обробки фольклорного танцю.	13	1			2	10
Тема 3. Основні напрями роботи над фольклорним танцем.	13	1			2	10
Тема 4. Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики фольклорного танцю.	52		18	14		20
Разом за змістовим модулем 2	92	4	18	14	6	50
Змістовий модуль 3. Основи хореографічної драматургії в сюжетному танці.						
Тема 1. Сюжетний танець – якісно новий, вищий рівень хореографічного мистецтва.	18	2			2	14
Тема 2. Зміст та форма танцю. Ідея, тема, сюжет в танці. Розвиток хореографічної дії.	17	1			2	14
Тема 3. Сюжет – основа танців малих форм. Хореографічна мініатюра.	15	1			2	12
Тема 4. Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії, сюжетний танець.	52		32			20
Разом за змістовим модулем 3	102	4	32		6	60

Змістовий модуль 4. Танцювальні форми в сучасній народно-сценічній хореографії.						
Тема 1. Основні композиційні закони, принципи та прийоми роботи в хореографічному мистецтві.	14	2			2	10
Тема 2. Сучасна тема у народному хореографічному мистецтві.	13	1			2	10
Тема 3. Свята і традиції як основа для сучасної тематичної хореографічної композиції.	13	1			2	10
Тема 4. Створення композиції та постановка сучасного хореографічного твору, в основі якого студент самостійно визначає хореографічний матеріал широкого спектру і діапазону, побудованого на сучасній сюжетній основі.	40		20			20
Разом за змістовим модулем 4	80	4	20		6	50
Усього годин	390	16	102	28	24	220

4. Теми індивідуальних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики побутових танців. Визначення тематики та жанру , робота над концепцією хореографічного твору. Робота над створенням композиційного плану хореографічної композиції. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору хореографічного тексту. Робота над створенням малюнків хореографічного твору.	14
2.	Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики фольклорного танцю. Визначення тематики та жанру , робота над концепцією хореографічного твору. Робота над створенням композиційного плану хореографічної композиції. Робота по підбору музичного матеріалу. Робота по підбору хореографічного тексту. Робота над створенням малюнків хореографічного твору.	14
Разом		28

5. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Лексичні, стилістичні, композиційні характеристики окремих груп українського побутового танцю. Визначити музично-хореографічний матеріал для постановочної роботи. Опрацювати літературу за темою.	10
2	Груповий поділ побутових танців. Опрацювати літературу з даної теми. Перегляд відеоматеріалу з побутових танців.	10
3	Взаємодія національного та інтернаціонального начал, як подальший шлях розвитку хореографії на Україні. Опрацювати літературу з даної теми. Підготувати музичний матеріал. Опрацювати лексику для практичної роботи.	10
4	Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики побутових танців. Удосконалення лексики композиції танцю.	20
5	Національний та регіонально-локальний, лексико-музичний, композиційний колорит у фольклорному танці. Ознайомитися з літературою з даної теми. робити порівняльний аналіз регіонального і локального фольклорних танців.	14
6	Принципи обробки фольклорного танцю. Ознайомитися з зразками фольклорних танців використовуючи літературні і відео матеріали. Вибрати один із зразків, проаналізувати і підготувати фрагмент для постановки.	14
7	Основні напрями роботи над фольклорним танцем. Перегляд відеоматеріалу та аналіз творчості провідних балетмейстерів України.	12
8	Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії на основі лексики фольклорного танцю. Удосконалення лексики композиції танцю.	20
9	Сюжетний танець – якісно новий, вищий рівень хореографічного мистецтва. Опанувати фахову літературу. Дібрати музику до сюжетного танцю. Розробити сценарно-композиційний план	10
10	Зміст та форма танцю. Ідея, тема, сюжет в танці. Розвиток хореографічної дії. Опанувати фахову літературу. Визначити поняття форми і ідейно-емоційного змісту. Дібрати відеоматеріал з ярко вираженим розвитком хореографічної дії. Проаналізувати відібрані хореографічні твори.	10
11	Сюжет – основа танців малих форм. Хореографічна мініатюра. Опанувати фахову літературу з теми. Проаналізувати відеоматеріал з сюжетних танців провідних творчих колективів України та близького зарубіжжя. Переглянути та проаналізувати складові хореографічної мініатюри. Проаналізувати музичний матеріал хореографічної мініатюри.	10
12	Методика постановочної роботи та композиційної побудови хореографічного твору народно-сценічної хореографії, сюжетний танець. Удосконалення лексики композиції танцю.	20
13	Основні композиційні закони, принципи та прийоми роботи в хореографічному мистецтві. Переглянути та зробити аналіз	14

	використання законів та принципів при побудові переглянутих хореографічних творів.	
14	Сучасна тема у народному хореографічному мистецтві. Опанувати літературу з даної теми. Підготувати матеріали для контрольної роботи з визначеним обрядом. Опанувати фахову літературу з теми.	14
15	Свята і традиції як основа для сучасної тематичної хореографічної композиції. Визначити місце і роль релігійних та світських свят в сучасному хореографічному мистецтві. Проаналізувати музичний супровід сучасних релігійних та світських свят.	12
16	Створення композиції та постановка сучасного хореографічного твору, в основі якого студент самостійно визначає хореографічний матеріал широкого спектру і діапазону, побудованого на сучасній сюжетній основі. Удосконалення лексики композиції танцю.	20
Разом		220

6.Методи навчання – інформаційно-рецептивний, ілюстративний, репродуктивний.

7.Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік (I,II,III семестр), екзамен (IV семестр).

8. Методи та засоби діагностики успішності навчання – експрес-опитування, активність на практичних заняттях, контрольні роботи, залік, екзамен.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

I семестр

Поточний контроль (мах = 40 балів)				Модульний контроль/екзамен (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2	
Змістовий модуль 1				МКР 1	100
T 1	T 2	T 3	T 4		
5	5	5	25	60	

II семестр

Поточний контроль (мах = 40 балів)				Модульний контроль/екзамен (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2	
Змістовий модуль 1				МКР 1	100
T 1	T 2	T 3	T 4		
5	5	5	25	60	

III семестр

Поточний контроль (мах = 40 балів)				Модульний контроль/екзамен (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2	
Змістовий модуль 1				МКР 1	100
T 1	T 2	T 3	T 4		
5	5	5	25	60	

IV семестр

Поточний контроль (мах = 40 балів)				Модульний контроль/екзамен (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2	
Змістовий модуль 1				МКР 1	100
T 1	T 2	T 3	T 4		
5	5	5	25	60	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Модульна контрольна робота (60 балів)

54-60 балів виставляють студентів, який вияви всебічні, системні і глибокі знання з навчально-програмового матеріалу; повністю розкрив зміст на поставлені запитання; вільно володіє спеціальною термінологією, грамотно ілюстрував відповіді прикладами; вільно володіє нормативною сучасною мовою; комплексно застосовує одержані знання з фахових дисциплін. Показав відмінні результати композиційної та постановочної роботи.

44 - 53 бали виставляють студентів, який правильно розкрив зміст на поставлені запитання, та у відповідях бракувало власних суджень; грамотно володіє спеціальною термінологією, нормативною сучасною українською мовою; здатний до самостійного поповнення знань у подальшій навчальній роботі. Показав хороші результати композиційної та постановочної роботи.

36-43 бали виставляється студентів, який зміст питань виклав частково, не послідовно; логічний зв'язок у відповіді відсутній, але суть запитання розкрита. Показав задовільні результати композиційної та постановочної роботи.

22-35 балів виставляється студентів, який основний зміст запитання не розкрив; припустився принципових помилок; спеціальною термінологією володіє частково. Показав незадовільні результати композиційної або постановочної роботи.

0-21 балів виставляється студентів, який основний зміст запитання не розкрив; припустився принципових помилок; спеціальною термінологією не володіє частково. Відсутні результати композиційної або постановочної роботи.

Поточний контроль (25 балів)

20-25 балів отримують студенти, які мають глибокі, ґрунтовні та системні знання з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю.

14 - 19 балів отримують студенти, які мають хороші знання з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю.

8 - 13 балів отримують студенти, які мають основні знання з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю, не досконало знають типові помилки при виконанні рухів, не завжди можуть відшукати потрібні прийоми їх подолання.

0 - 7 бали отримують студенти, які мають недостатні знання з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю, не знають типові помилки при виконанні рухів, не можуть відшукати потрібні прийоми їх подолання.

Поточний контроль (5 балів)

4-5 балів отримують студенти, які мають глибокі, ґрунтовні та системні знання з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю.

3 бали отримують студенти, які мають хороші знання з з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю.

2 бали отримують студенти, які мають основні знання з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю, не досконало знають типові помилки при виконанні рухів, не завжди можуть відшукати потрібні прийоми їх подолання.

0 - 1 балів отримують студенти, які мають недостатні знання з методики постановочної роботи та теорії композиції танцю, не знають типові помилки при виконанні рухів, не можуть відшукати потрібні прийоми їх подолання.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 – 81	C	Задовільно	
67 – 74	D		
60 – 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

9. Список джерел

- Пшеничний О. В. Основи балетмейстерського мистецтва / О. В. Пшеничний. – О. : 2000 . – 64 с.
- Бачинская Н. Русские хороводы и хороводные песни / Н. Бачинская. – М. : 1951. – 112 с.
- Голейзовский К. Я. Образы русской народной хореографии / К. Я. Голейзовский. – М. : 1964. – 364 с.
- Василенко К. Композиція українського народносценічного танцю / К. Василенко. – К. : Мистецтво, 1988. – 125 с.
- Захаров Р. В. Искусство балетмейстера / Р. В. Захаров. – М. : 1954. – 351 с.
- Захаров Р. В. Сочинение танца / Р. В. Захаров. – М. : Искусство, 1983. – 235 с.
- Захаров Р. В. Работа балетмейстера с исполнителями / Р. В. Захаров. – М. : 1967 – 62 с.
- Захаров Р. Записки балетмейстера / Р. В. Захаров. – М. : 1976. – 351 с.
- Климов А. Основы русского народного танца / А. Климов. – М. : Искусство, 1981. – 270 с.
- Смирнов И. Работа балетмейстера над хореографическим произведением / И. Смирнов. – М. : Министерство культуры РСФСР, 1979. – 72 с.
- Ткаченко Т. Народный танец / Т. Ткаченко. – М. : Искусство, 1967. – 680 с.
- Ткаченко Т. Народные танцы / Т. Ткаченко. – М. : Искусство, 1975. – 350 с.
- Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець. – 5-е вид. – К. : Муз. Україна, 1990. – 152 с.
- Василенко К. Ю. Український танець / К. Ю. Василенко. – К. : ІПК ПК, 1997. – 282 с.
- Кривохижа А. М. Гармонія танцю: Навчально - методичний посібник з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень педагогічних університетів / А. М. Кривохижа. – Кіровоград : 2007. – 100 с.